

CONTROLUL FINANCIAR PUBLIC INTERN – PÂRGHIE IMPORTANTĂ ÎN GESTIUNEA EFICIENTĂ A FINANTELOR PUBLICE

Marina CHELEȘ, Facultatea de Științe Economice

The importance and actuality of the researched theme in this master thesis resides from the fact that the public internal financial control has evolutionary theoretical meanings and major practical implications on the sustainability of public finances. The approached theme through analyzing national and international level of public internal financial control is to highlight the main problems that the public officers are facing, argumentation of improvement proposals and efficiency of public internal financial control.

Potrivit celor mai bune practici ale UE, noțiunea „control financiar public intern” poate fi definită ca un sistem general consolidat al Guvernului și organelor subordonate acestuia, instituit cu scopul de a garanta în sectorul public managementul financiar și controlul utilizării fondurilor publice, conform principiilor bunei gestionări financiare. Importanța și actualitatea subiectului cercetat rezidă în faptul că abordează domeniul controlului financiar public intern care are semnificații teoretice evolutive și implicații practice majore pentru gestionarea optimă a resurselor bugetului public național conform obiectivelor entității publice, pe baza principiilor bunei guvernări, prin implementarea sistemului de management financiar și control și a activității de audit intern în sectorul public. Odată implementat la nivelul întregului sector public, sistemul controlului financiar public intern asigură conducerea că obiectivele și prioritățile stabilite vor fi realizate respectând principiile economicității, eficienței și eficacității. Controlul financiar public intern este preventiv după natura sa și are drept scop asigurarea utilizării sistemelor adecvate pentru a împiedica, pe cât este posibil, apariția corupției și fraudei. Activitățile de control se organizează și se realizează în toate procesele operaționale și la toate nivelurile entității publice. Personalul entității publice, inclusiv managerul acesteia și managerii operaționali, efectuează activități de control care presupun proceduri de autorizare și aprobare, divizarea sarcinilor, verificări, supravegheri, reconcilieri, controale privind accesul la resurse, fără a se limita la acestea.

În cadrul proceselor operaționale se realizează activități de control eficiente: pentru prevenirea erorilor, neregularităților, precum și a activităților ineficiente sau necorespunzătoare; pentru detectarea și excluderea erorilor sau neregularităților; și controale ex-post (ulterioare), care se organizează după realizarea unei operațiuni.

Tema abordată este prezentată prin prisma analizei controlului financiar public intern la nivel național și internațional, pentru a surprinde principalele probleme cu care se confruntă funcționarii publici și argumentarea propunerilor de îmbunătățire și eficientizare a activității controlului financiar public intern.

La nivel național, controlul financiar public intern este reglementat prin *Legea nr.229 din 23.09.2010 – „Legea privind controlul financiar public intern”*, care stabilește cadrul juridic al controlului financiar public intern, scopul acesteia fiind consolidarea răspunderii manageriale pentru gestionarea optimă a resurselor conform obiectivelor entității publice, pe baza principiilor bunei guvernări, prin implementarea sistemului de management financiar și control și a activității de audit intern în sectorul public.

Prevederile legii se aplică autorităților administrației publice centrale și locale, instituțiilor publice, precum și autorităților/instituțiilor autonome care gestionează mijloace ale bugetului public național. Sunt prevăzute principiile bunei guvernări pentru a căror asigurare răspunderea managerială este atribuită managerului entității publice. Sunt delimitate și cele *trei componente ale controlului financiar public intern: managementul financiar și controlul; auditul intern și coordonarea, amortizarea centralizată.*

Standardele naționale de control intern din sectorul public (SNCI) din formulare sunt aprobate prin Ordinul nr.189 din 05.11.2015 cu privire la aprobarea Standardelor naționale de control intern în sectorul public.

Cele 16 SNCI se bazează pe bunele practici internaționale și includ cinci componente:

Tabelul 1

Componentele standardelor naționale de control intern din sectorul public

Mediul de control	Managementul performanțelor și al riscurilor	Activitățile de control	Informația și comunicarea	Monitorizarea și evaluarea
SNCI 1. Etica și integritatea	SNCI 7. Stabilirea obiectivelor	SNCI 10. Tipurile activităților de control	SNCI 13. Informația	SNCI 15. Monitorizarea continuă

SNCI 2. Funcții, atribuții și sarcini	SNCI 8. Planificarea, monitorizarea și raportarea privind performanțele	SNCI 11. Documentarea proceselor	SNCI 14. Comunicarea	SNCI 16. Evaluarea separată
SNCI 3. Angajamentul față de competență	SNCI 9. Managementul riscurilor	SNCI 12. Divizarea obligațiilor și responsabilităților		
SNCI 4. Abordarea și stilul de operare al conducerii				
SNCI 5. Structura organizațională				
SNCI 6. Împuterniciri delegate				

Sursa: Elaborat de autor în baza *Ordinului nr.189 din 05.11.2015 cu privire la aprobarea Standardelor naționale de control intern în sectorul public.*

Cea de-a doua componentă a controlului financiar public intern – *auditul intern* – reprezintă o activitate independentă și obiectivă care le oferă managerilor asigurare și consultanță, desfășurată pentru a îmbunătăți activitatea entității publice. Obiectivele acestor standarde sunt: stabilirea cadrului de referință pe baza căruia se evaluează activitatea de audit intern; stimularea îmbunătățirii proceselor și operațiunilor entității publice; furnizarea cadrului general de realizare și susținere a unei game largi de activități de audit intern care generează o valoare adăugată. În ordin sunt delimitate două categorii de standarde, și anume:

Tabelul 2

Standardele naționale de audit intern

Standarde de calificare	Standarde de funcționare
1000 „Misiune, competențe și responsabilități”	2000 „Gestionarea activității de audit intern”
1100 „Independență și obiectivitate”	2100 „Natura activității”
1200 „Competență și conștiinciozitate profesională”	2200 „Planificarea misiunii de audit intern”
1300 „Program de asigurare și îmbunătățire a calității”	2300 „Realizarea misiunii de audit intern”

	2400 „Comunicarea rezultatelor”
	2500 „Monitorizarea acțiunilor ulterioare comunicării rezultatelor”
	2600 „Examinarea riscului acceptat de către managerul entității publice”

Sursa: Elaborat de autor în baza *Ordinului nr.113 din 12.10.2012 cu privire la aprobarea Standardelor naționale de audit intern.*

Analiza criteriilor de apreciere ale sistemului de management financiar și control la capitolul mediul de control arată că în 2012 organele APC întrunesc cerințele SNCI în ceea ce privește disponibilitatea și cunoașterea standardelor de comportament etic, regulamentelor și fișelor posturilor, structurii organizaționale, însă există spațiu de îmbunătățire la aspectul vizând delegarea împuternicirilor, atunci în 2013 situația față de 2012 este în dinamică pozitivă, scorurile fiind net superioare, de asemenea scorul C lipsește în rapoarte. Astfel, constatăm că organele APC au îndeplinit în mare măsură cerințele SNCI în ceea ce privește disponibilitatea și cunoașterea standardelor de etică, regulamentelor și fișelor posturilor, structurii organizaționale, însă există spațiu de îmbunătățire pentru toate SNCI, în special în privința SNCI 6 „Împuterniciri delegate”. Se constată dinamica pozitivă și în anul 2014, în comparație cu anii precedenți, la toate elementele mediului de control, cerințele SNCI fiind în mare parte realizate.

Un alt aspect al organizării sistemului de management financiar și control este managementul performanțelor și al riscurilor: în anul 2012 există dificultăți privind managementul riscurilor, respectiv apare necesitatea efectuării instruirilor în acest domeniu pentru dezvoltarea capacităților de gestionare a riscurilor. În anul 2013, în raport cu anul precedent, se atestă o îmbunătățire semnificativă de îndeplinire a prevederilor SNCI, dispare aproape în totalitate scorul C, iar scorul D nu se mai înregistrează. Totuși, chiar dacă se atestă o dinamică pozitivă față de 2012, la fel se observă dificultăți privind managementul riscurilor, unde trebuie în continuare acordată asistență pentru o dezvoltare continuă a capacităților existente de identificare și gestionare a riscurilor. În general, în perioada 2012-2014 se constată un progres vizibil. În ceea ce privește stabilirea obiectivelor, se atestă îmbunătățiri, însă și în 2014 se observă dificultăți în ceea ce privește managementul ris-

curilor, care încă nu este perceput de managerii entității publice ca un instrument de management.

Activitatea de audit intern reprezintă o activitate independentă și obiectivă care le oferă managerilor asigurare și consultanță, desfășurată pentru a îmbunătăți activitatea entității publice. Aceasta are menirea să ajute entitatea publică în atingerea obiectivelor sale, evaluând printr-o abordare sistematică și metodică sistemul de management financiar și control și oferind recomandări pentru consolidarea eficacității acestuia. Conform datelor analizate, se observă o tendință de expansiune a auditului intern în Republica Moldova. În anul 2009 au existat aproximativ 14 UAI funcționale în sectorul public din R.M., iar către sfârșitul anului 2010 numărul acestora a crescut de circa trei ori, ajungând la 44 UAI, dintre care unele nu erau funcționale din lipsa de personal. Către anul 2014 numărul UAI atinge cifra de 86 UAI per total, cu 9 mai multe comparativ cu anul precedent, 2013, și cu 72 mai multe comparativ cu anul 2009.

Constatăm și faptul că 45%-60% din UAI, în perioada 2010-2014, dispun de doi și mai mulți auditori, ceea ce le permite să creeze o echipă de audit, să asigure supervizarea misiunilor de audit intern și să desfășoare activitatea cu mai multă obiectivitate. Analizând numărul auditorilor interni prevăzut conform statelor de personal și încadrat de facto în UAI, se constată insuficiența de personal, multe dintre UAI nu sunt completate din punctul de vedere al ocupării funcțiilor vacante, deși acestea sunt prevăzute în statele de personal. Această situație a fost determinată de următorii factori: lipsa personalului de specialitate care să îndeplinească condițiile necesare angajării în funcție de auditor și lipsa atractivității pentru specialiști, ca urmare a nivelului scăzut al salarizării.

Bibliografie:

1. Legea privind controlul financiar public intern nr.229 din 23.09.2010.
2. Standarde naționale de control intern în sectorul public, aprobate prin Ordinul ministrului finanțelor nr.189 din 05.11.2015.
3. Regulamentul privind raportarea activității de audit intern în sectorul public.
4. *Guvernanța corporativă și auditul intern*. Chișinău:Tehnica-Info, 2009.
5. Rapoarte anuale consolidate privind controlul financiar public intern în anul 2009-2014.
6. Comisia Europeană, Compendiul sistemelor de control public intern în Statele Membre ale Uniunii Europene, 2012.

*Recomandat
Maria COJOCARU, dr., conf. univ.*